Бліц

1. Що таке експериментальне спілкування?
2. Хто є засновником вивчення артефактів у психологічному експерименті?
3. Що таке артефакт експерименту?
4. Які дві головні групи помилок виділив Розенцвейг?
5. У чому суть ефекту плацебо?
6. Що таке ефект Хотторна?
7. Де вперше виявлено ефект Хотторна?
8. Що означає ефект аудиторії (соціальної фасилітації)?
9. Який закон описує зв'язок між мотивацією і результативністю діяльності?
10. Що стверджує закон Йєркса-Додсона?
11. У чому полягає ефект фасаду?
12. Що таке позитивна саморепрезентація?
13. Що таке ефект Пігмаліона (Розенталя)?
14. Хто відкрив ефект Пігмаліона?
15. Яким чином експериментатор може несвідомо впливати на випробуваного?
16. Які основні способи контролю впливу особистості досліджуваного?
17. Що таке подвійний сліпий експеримент?
18. У чому суть методу обману?
19. Що таке прихований експеримент?
20. Які засоби мінімізують вплив експериментатора на результати?

Теоретичні питання

1. Розкрийте зміст поняття експериментальне спілкування та його роль у психологічному експерименті.
2. Поясніть, чому експеримент у психології розглядається як спільна діяльність експериментатора і досліджуваного.
3. Що таке артефакт експерименту? Які його основні причини?
4. Які основні типи помилок, що спотворюють результати експерименту, виділив С. Розенцвейг?
5. У чому полягає ефект плацебо та як його контролюють у психологічних дослідженнях?
6. Опишіть суть і значення ефекту Хотторна в історії експериментальної психології.
7. Які висновки зробив Елтон Майо за результатами Хотторнських досліджень?
8. Як проявляється ефект аудиторії (соціальної фасилітації)? Які чинники посилюють або послаблюють його дію?
9. Поясніть зміст закону Йєркса-Додсона та його значення для організації експериментів.
10. Як змінюється якість діяльності залежно від рівня мотивації та складності завдання?
11. У чому полягає ефект фасаду та як він впливає на достовірність експериментальних результатів?
12. Що таке позитивна саморепрезентація і чому її важко контролювати?
13. Поясніть суть ефекту Пігмаліона (Розенталя). Як очікування експериментатора впливають на досліджуваного?
14. Якими каналами комунікації передаються очікування експериментатора випробуваному?
15. Назвіть і охарактеризуйте основні методи контролю впливу особистості досліджуваного на результати експерименту.
16. У чому полягає відмінність між сліпим та подвійним сліпим експериментом?

17. Поясніть зміст методу обману та прихованого експерименту. У яких випадках їх доцільно застосовувати?
18. Які етичні проблеми виникають при використанні прихованого експерименту, особливо в дитячій психології?
19. Які способи контролю впливу експериментатора допомагають знизити ризик артефактів?
20. Які помилки експериментатора можуть виникати на етапах планування, збору, аналізу та представлення даних?

Співставлення

Завдання 1. Співставте ефекти з їхнім змістом

А	**Ефект**	**Б**	**Зміст**
1	Ефект плацебо	а	Прагнення виглядати краще й відповідати очікуванням експериментатора
2	Ефект Хотторна	б	Покращення результатів через віру в дію нейтрального впливу
3	Ефект аудиторії	в	Зміна поведінки через увагу, яку приділяють учасникам
4	Ефект фасаду	г	Залежність ефективності від присутності спостерігачів
5	Ефект Пігмаліона	д	Несвідомий вплив очікувань експериментатора на досліджуваного

Відповідь:_____

Завдання 2. Співставте типи помилок із їхніми джерелами

А	**Тип помилки**	**Б**	**Джерело**
1	Помилки, пов’язані з мотивацією випробуваного	а	Несвідомі очікування, міміка, інтонація експериментатора
2	Помилки, пов’язані з впливом особистості експериментатора	б	Ефект плацебо, Хотторна, фасаду, саморепрезентації

Відповідь:_____

Завдання 3. Співставте закони та поняття з їх характеристикою

А	Поняття / закон	Б	Характеристика
1	Закон Йєркса-Додсона	а	Оптимальні результати досягаються при середній інтенсивності мотивації
2	Артефакт експерименту	б	Штучно створений результат, спричинений умовами дослідження
3	Позитивна саморепрезентація	в	Бажання виглядати краще у власних очах
4	Ефект фасаду	г	Орієнтація на соціально схвалювану поведінку

Відповідь:_____

Завдання 4. Співставте методи контролю впливів з їх описом

А	Метод	Б	Сутність
1	Сліпий плацебо	а	Ні експериментатор, ні досліджуваний не знають, хто в якій групі
2	Подвійний сліпий плацебо	б	Досліджуваний не знає, чи отримує справжній вплив чи нейтральний
3	Метод обману	в	Повідомлення фіктивної мети або гіпотези дослідження
4	Прихований експеримент	г	Досліджуваний не знає, що бере участь в експерименті

Відповідь:_____

Завдання 5. Співставте дослідників з їхнім внеском

А	Дослідник	Б	Внесок у дослідження
1	С. Розенцвейг	а	Дослідив вплив очікувань експериментатора (ефект Пігмаліона)
2	Р. Розенталь	б	Вивчав артефакти, спричинені мотивацією досліджуваного
3	Е. Майо	в	Виявив вплив уваги до людини на її продуктивність

Відповідь:_____

Завдання 6. Співставте етапи експерименту з можливими помилками

А	Етап експерименту	Б	Типові помилки
1	Планування	а	Некоректна постановка гіпотези, відсутність контролю змінних
2	Збір даних	б	Нерепрезентативна вибірка, порушення процедури, вплив особистості експериментатора
3	Аналіз результатів	в	Помилки в обробці або інтерпретації даних, вибірковість у підрахунках
4	Представлення результатів	г	Прикрашення, фабрикація або викривлення даних

Відповідь:_____

Завдання 7. Співставте види впливів із засобами їх контролю

А	Вплив	Б	Засіб контролю
1	Ефект плацебо	а	Використання «сліпого» або «подвійного сліпого» плану
2	Ефект Хотторна	б	«Подвійний сліпий» експеримент або приховане спостереження
3	Ефект Пігмаліона	в	Залучення кількох експериментаторів, стандартизована інструкція
4	Ефект фасаду	г	Анонімність, нейтральна подача завдань, мінімізація оцінювання
5	Позитивна саморепрезентація	д	Постекспериментальне інтерв’ю, незалежні спостереження

Відповідь:_____

<u>Ситуативні завдання</u>

1. Під час експерименту з впливу кольору на настрій студент щиро вірить, що «синій колір заспокоює», і демонструє зниження тривоги, навіть якщо колір нейтральний.
Який ефект проявився?

2. Досліджуваний показує кращі результати тесту, коли експериментатор уважно спостерігає за ним, і гірші - коли залишають наодинці.
Як називається це явище?

3. Після вступу до лабораторії учасники стали старанніше виконувати завдання, бо відчули, що дослідники приділяють їм багато уваги.
Який ефект спостерігається?

4. Під час опитування студенти намагаються дати відповіді, які, на їх думку, виглядають «правильними» і приємними для викладача.
Що проявилося?

5. Досліджуваний занижує оцінку свого рівня інтелекту, якщо знає, що після цього буде проходити тестування.
Який механізм діє?

6. Експериментатор, неусвідомлено очікуючи певного результату, говорить з частиною групи більш підбадьорливо, ніж з іншою.
Який ефект спостерігається?

7. Студент виконує просте завдання швидше, коли присутні його одногрупники, але робить більше помилок у складному завданні при тій самій аудиторії.
Як це пояснюється згідно із законом Йєркса-Додсона?

8. Експериментатор розробив тест і проводить його серед своїх знайомих, щоб довести ефективність методу.
Яка помилка тут можлива?

9. Випробуваним повідомляють, що досліджують «зорову пам’ять», хоча насправді вивчають рівень тривожності під час змагання.
Який метод використано?

10. Під час експерименту досліджуваний не знає, чи отримує реальний вплив чи плацебо.
Як називається такий експериментальний план?

11. Експериментатор запрошує асистента для проведення дослідження, не повідомляючи йому, яка група є експериментальною.
Який метод контролю застосовано?

12. Дитячий психолог спостерігає за поведінкою дітей у класі, не повідомляючи їм про проведення експерименту.
Який метод використано?

13. Дослідник підсвідомо завищує оцінки низьких результатів і занижує надто високі.
Яка типова помилка проявилася?

14. Викладач на практикумі підказує студенту, що саме «правильна» відповідь, коли він вагається, не усвідомлюючи, що цим впливає на результат.
Який феномен описує ця ситуація?

15. Експеримент проводиться в аудиторії, де присутній ще один спостерігач, який уважно фіксує поведінку учасників. Усі студенти демонструють більш старанну поведінку.
Який ефект виявлено?

16. Після завершення експерименту дослідник проводить інтерв'ю, щоб з'ясувати, як учасники сприйняли ситуацію і чи здогадались про справжню мету.
Як називається цей етап контролю?

17. Експериментатор публікує результати, не зберігаючи первинні протоколи тестів і дані.
Який спосіб контролю достовірності порушено?

18. Психолог просить респондентів оцінити свій рівень емпатії, не плануючи перевіряти ці оцінки тестом. Рівень виявляється надзвичайно високим.
Який мотив спотворив результати?

19. Дослідник хоче уникнути ефекту Пігмаліона. Він розробляє автоматизовану програму, яка подає завдання і фіксує відповіді без участі експериментатора.
Який спосіб контролю застосовано?

20. Під час дослідження впливу стресу на пам'ять у частини учасників спостерігається різке зниження результатів при підвищеній мотивації. Інші - демонструють покращення.
Як можна пояснити це явище та яку закономірність воно підтверджує?

<u>Кейсові завдання</u>

Кейс 1. Психолог проводить дослідження впливу кольору інтерфейсу навчальної програми на продуктивність запам'ятовування. Учасники працюють у трьох групах - «синій», «червоний» та «сірий» інтерфейс. Перед початком експериментатор, коментуючи налаштування, мимоволі каже: «Синій колір зазвичай допомагає концентруватись».
Через це учасники «синьої» групи дійсно показують вищі результати.

Питання:
1. Яке спотворення виникло у цьому дослідженні?
2. Який ефект спостерігається?
3. Який метод контролю міг би запобігти цьому впливу?

Кейс 2. Дослідниця перевіряє вплив позитивного підкріплення на швидкість виконання когнітивних завдань. Вона помічає, що мимоволі частіше усміхається та схвально киває учасникам, які швидше реагують, і менш емоційна до тих, хто повільніший.

Питання:
1. Яке джерело артефактів діє у цьому випадку?
2. Який ефект проявляється?
3. Як усунути цей вплив?

Кейс 3. Психолог проводить дослідження працездатності під час різних режимів освітлення. Незалежно від того, яке освітлення вмикають, продуктивність учасників зростає.

Питання:
1. Як називається цей феномен?
2. Як його пояснював Е. Майо?

3. Який висновок можна зробити щодо впливу соціального контексту експерименту?

Кейс 4. Студентам повідомляють, що нова методика тестування виявляє «прихований творчий потенціал». Через місяць виявляється, що ті, кому повідомили про високі попередні результати, справді демонструють більш креативні відповіді.

Питання:
1. Який ефект ілюструє цей випадок?
2. Як можна перевірити, що вплив був саме очікувальним, а не реальним розвитком здібностей?
3. Який метод контролю може нейтралізувати таку ситуацію?

Кейс 5. У дослідженні моральних суджень учасники отримують анкету, яку заповнюють у присутності експериментатора. Більшість респондентів обирають «соціально правильні» варіанти, уникаючи неоднозначних відповідей.

Питання:
1. Який ефект вплинув на результати?
2. Як можна зменшити його дію?
3. Які альтернативні методи збору даних слід застосувати?

Кейс 6. Дві групи учасників розв’язують логічні задачі: одна - після стимулюючої промови про важливість результатів, інша - у спокійних умовах. Перша група демонструє більшу кількість помилок і більший час реагування.

Питання:
1. Який закон пояснює цю залежність?
2. Як інтерпретується отриманий результат?
3. Як підібрати оптимальні умови мотивації для складних завдань?

Кейс 7. Дослідник проводить експеримент з вимірювання уваги. У контрольній групі з’являється гучний шум зовні, який вплинув на результати, але експериментатор не враховує це у звіті.

Питання:
1. Як називається таке спотворення?
2. Який рівень контролю експерименту було порушено?
3. Як потрібно діяти дослідникові після виявлення цієї помилки?

Кейс 8. Психолог проводить природний експеримент у школі, щоб дослідити вплив ігрових перерв на увагу. Учні не знають, що за ними спостерігають.
Після завершення батьки скаржаться, що не давали дозволу на участь дітей.

Питання:
1. Який метод було використано?
2. Яка етична проблема виникла?
3. Як її слід було попередити?

Кейс 9. Під час перевірки ефективності нової психодіагностичної методики один з експериментаторів отримує значно вищі кореляції, ніж інші. З'ясовується, що він під час інструктажу більш емоційно пояснював завдання.

Питання:
1. Який чинник вплинув на результати?
2. Який ефект спостерігається?
3. Як забезпечити об'єктивність міжекспериментаторських процедур?

Кейс 10. Психолог використовує комп'ютерну програму для автоматичної оцінки рівня тривожності. Учасники вірять, що «машина не помиляється», тому під час повторного тестування знижують прояви тривоги, намагаючись «виглядати спокійно».

Питання:
1. Який психологічний ефект тут проявився?
2. Чому автоматизація не гарантує об'єктивності?
3. Які методи можна додатково застосувати для контролю результатів?

Тестові завдання

1. Що є сутністю експериментального спілкування?
А. Передача інформації між досліджуваними
Б. Спільна діяльність експериментатора і випробуваного
В. Маніпуляція змінними без контакту з людиною
Г. Спостереження без втручання

Відповідь: _____
Обґрунтування: _____

2. Що є основним джерелом артефактів у психологічному експерименті?
А. Помилки вимірювальних приладів
Б. Людський фактор - експериментатор і досліджуваний
В. Недостатня вибірка
Г. Вплив випадкових зовнішніх шумів

Відповідь: _____
Обґрунтування: _____

3. Хто започаткував вивчення артефактів психологічного експерименту?
А. Р. Розенталь
Б. Е. Майо
В. С. Розенцвейг
Г. Дж. Вотсон

Відповідь: _____
Обґрунтування: _____

4. Який із наведених ефектів пов'язаний із вірою у вплив нейтрального подразника?
А. Ефект Пігмаліона
Б. Ефект фасаду

В. Ефект плацебо
Г. Ефект Хотторна

Відповідь: _____
Обґрунтування: _____

5. Ефект Хотторна вперше спостерігали під час:
А. Вивчення впливу кольору на настрій
Б. Дослідження продуктивності праці на фабриці
В. Тестування соціальних навичок
Г. Дослідження поведінки тварин

Відповідь: _____
Обґрунтування: _____

6. Згідно з Е. Майо, основна причина ефекту Хотторна - це:
А. Поліпшення умов праці
Б. Увага і позитивне ставлення до учасників
В. Матеріальне заохочення
Г. Фізіологічна адаптація

Відповідь: _____
Обґрунтування: _____

7. Присутність спостерігачів покращує прості дії, але ускладнює виконання складних. Це приклад:
А. Ефекту Пігмаліона
Б. Ефекту Хотторна
В. Соціальної фасилітації
Г. Позитивної саморепрезентації

Відповідь: _____
Обґрунтування: _____

8. Який закон пояснює зв’язок між рівнем мотивації та ефективністю діяльності?
А. Закон Вебера-Фехнера
Б. Закон Йєркса-Додсона
В. Закон Трінда
Г. Закон Штерна

Відповідь: _____
Обґрунтування: _____

9. Для складних завдань найкращим є рівень мотивації:
А. Високий
Б. Середній
В. Низький
Г. Нестабільний

Відповідь: _____

Обґрунтування: _____

10. Прагнення виглядати краще перед експериментатором називається:
А. Ефект плацебо
Б. Ефект фасаду
В. Ефект Хотторна
Г. Артефакт соціального тиску

Відповідь: _____
Обґрунтування: _____

11. Позитивна саморепрезентація полягає у:
А. Намаганні уникнути контакту з експериментатором
Б. Прагненні виглядати у власних очах якомога краще
В. Намірі ввести дослідника в оману
Г. Несвідомій тривозі під час експерименту

Відповідь: _____
Обґрунтування: _____

12. Ефект Пігмаліона описує:
А. Вплив очікувань експериментатора на результати досліджуваного
Б. Віру випробуваного у власний успіх
В. Випадкові зміни в поведінці
Г. Сприйняття мети дослідження як змагання

Відповідь: _____
Обґрунтування: _____

13. Який канал комунікації найчастіше передає очікування експериментатора?
А. Письмові інструкції
Б. Міміка, інтонація, жести
В. Час експозиції стимулу
Г. Словесний зміст завдання

Відповідь: _____
Обґрунтування: _____

14. Метод, при якому досліджуваний не знає, чи отримує реальний вплив чи плацебо:
А. Подвійний сліпий експеримент
Б. Сліпий експеримент
В. Прихований експеримент
Г. Метод обману

Відповідь: _____
Обґрунтування: _____

15. У «подвійному сліпому» експерименті:
А. Досліджуваний знає, експериментатор - ні
Б. Експериментатор знає, досліджуваний - ні

В. Обидві сторони не знають, хто в якій групі
Г. Всі учасники знають мету дослідження

Відповідь: _____
Обґрунтування: _____

16. Метод обману передбачає:
А. Використання неправдивих цілей дослідження
Б. Приховування даних від експериментатора
В. Фальсифікацію результатів
Г. Відмову від контрольної групи

Відповідь: _____
Обґрунтування: _____

17. Прихований експеримент застосовують тоді, коли:
А. Потрібно уникнути усвідомлення участі випробуваного
Б. Експериментатор не має доступу до лабораторії
В. Дослідження проводиться дистанційно
Г. Дані потрібно зібрати швидко

Відповідь: _____
Обґрунтування: _____

18. Основна етична проблема прихованого експерименту:
А. Складність збору даних
Б. Відсутність інформованої згоди
В. Брак часу
Г. Недостатня вибірка

Відповідь: _____
Обґрунтування: _____

19. Який метод контролю дозволяє перевіряти адекватність сприйняття ситуації досліджуваним?
А. Попереднє інтерв’ю
Б. Постекспериментальне інтерв’ю
В. Додаткове тестування
Г. Самозвіт

Відповідь: _____
Обґрунтування: _____

20. Який спосіб найкраще запобігає впливу експериментатора на результати?
А. Автоматизація процедур
Б. Усне пояснення завдань
В. Активне підкріплення
Г. Вільне інтерв’ю

Відповідь: _____
Обґрунтування: _____